

... odkud začíná bezmoc

LN Má se úplně změnit náhled, k čemu lesy jsou?

Ano. V minulosti jsme se tu snažili maximalizovat výnos i za cenu relativně velkých vstupních nákladů. To se dařilo, výnosy byly velké, ale model se vyčerpal. Budoucí vize je opačná: minimalizovat vstupní náklady, spoléhat víc na přírodu, nepoužívat pouze jeden druh dřeviny a za velkého, drahého úsilí se ho snažit udržet. Celková tržba se sníží, ale zisk zůstane stejný, ne-li větší.

To je cesta pro obecní a soukromé vlastníky, u státních lesů by podle mě ideál odzírat neměli. Ale jistě i u státních lesů najdeme velmi progresivní lesníky, kteří se snaží hospodařit jinak. Bohužel mám pocit, že jsou v menšině a nemají vliv. Jednou z profesních organizací, která propaguje jiný model hospodaření, je například Pro Silva Bohemica. Snaží se o co největší využití přírodních procesů. Cílem je dosáhnout trvalých ekonomických výsledků a souběžně ekologicky trvale udržitelného stavu lesa v naší krajině.

LN Copak pro státní lesy by to nebylo vhodné?

Bylo, dokonce ještě vhodnější právě proto, že patří státu.

LN Jsou-li státní, není ani nutné zapotřebí, aby primárním cílem byl zisk.

Není, nebo aspoň ne tolik. Pro státní lesy by se například mohlo stát větší prioritou vytvořit podmínky pro lepší zadržování vody či ochrana biodiverzity. Mají být garantem „kvality“ krajiny, protože les není jen o produkci dříví. Je potřeba zdůraznit, že státní lesy patří nám všem. Jako společnost máme právo si říct, jak chceme, aby vypadaly a jaké mají plnit funkce. Ale je asi nutné, abychom to důrazněji připomínali našim politikům.

Nechci, aby to vyznělo, že doporučuji nedělat vůbec nic, ale chci apelovat na drobné vlastníky, aby si dobře rozmysleli, co udělají, nenechali se vláčet mainstreamem, který představují některé přetrvávající názory zaznívající ze státních lesů či ministerstva zemědělství. Bohužel si nemyslím, že tyto dvě instituce jasné ví, co přesně dělat, a že mají správná řešení. Anebo, ta druhá smutnější varianta je, že vědí co dělat, ale z politických či jiných důvodů nedokáží změny prosadit.

LN Není správné, když resort zemědělství dává dotace na zpevňující a meliorační dřeviny?

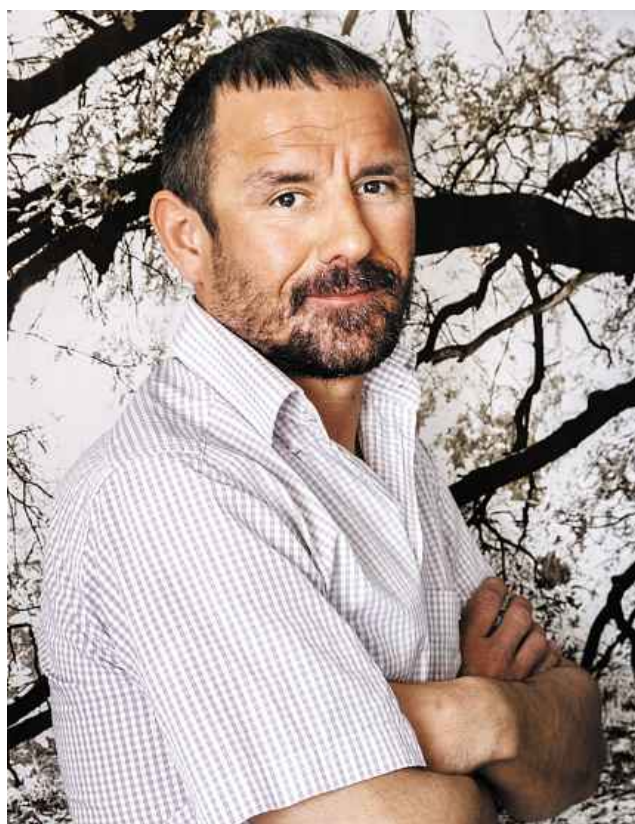
To je určitě dobrá cesta, toho by vlastníci měli využívat. Musejí ale vědět, co s lesem dál. Byznysplán, co tu byl – tedy „sázíme všude smrky“, se nevyplatil. Většina lesů ve středních polohách teď vypadá tak, že uprostřed smrkového lesa je holina, kolem asi třicetiletá smrková kultura, která dnes už taky bohužel odumírá kvůli kůrovci, na holině zase smrkové sazenice a uprostřed jeden buk, totálně okousaný zvěří.

LN Listnáče jsou chutnější?

Jsou, a proto je zvěř dalším limitujícím faktorem. Myslivci udržují její stavy relativně vysoko, aby měli co střílet. Ale není to pouze problém mysliveckého hospodaření, ale i nás lesníků a stavu našich lesů. Krajina neposkytuje dost přirozené potravy pro zvěř: na jedné straně je řepková monokultura, na druhé smrková. Zvířata nemají co žrát. Musejí se přikrmovat a sama hledají jakýkoli způsob, jak se domoci potravy. Jakmile se objeví listnatý strom, tak ho sežerou. Naše krajina se monokulturami totálně ochudila, což má devastující vliv i na biodiverzitu, na všechny organismy, které u nás žijí.

LN Jak je možné, že s námi tento problém nesdílí i další postkomunistické státy? Také zažily centrální plánování.

Jenže třeba v Polsku nebyla kolektivizace zemědělství v takové

Zastavíme brouka? „Část lesníků si myslí, že to, co děláme, je snaha ukázat, že něco děláme, ale smysl to nemá,“ říká Miroslav Svoboda. FOTO MAFRA - M. RŮŽIČKA

míře, polská krajina je mnohem více heterogenní. Podobně na Slovensku, kolektivizace proběhla, ale ne v rozsahu jako u nás. Je to paradox – zemědělci dostávají ohromné dotace, a přesto krajinu devastují. Lesníci mají dotace výrazně menší, často se ozyvají, že to není spravedlivé, a proto oni pěstují smrky, aby vydělali.

LN Jsou pak dotace pro lesníky cestou, když u zemědělství to proti lánům nepomohlo? Když je dotace nastavená na hektar, stejně tam většinou dají to, co se nejvíc vyplatí.

Současný systém zdaleka není optimální. Dotace by měly mnohem víc zohledňovat způsob hospodaření vlastníka. To je ale zase o tom, kdo na současném systému vydělává a komu vyhovuje. Evropská komise se snažila zmínit systém, aby velcí farmáři zlík nedostali, a Česká republika byla jedna ze zemí, které to blokovaly.

LN Co se smrkem? Měl by se v nějaké míře pořád sázet?

Pořád jsou stanoviště, kde se dá pěstovat. Ale mnohem více bychom se měli zaměřit na pěstování lesů odolnějších proti klimatickým extrémům. To znamená smíšené, kde je víc druhů dřevin, mnohem více používat přirozenou obnovu, mnohem méně holosečí, mnohem méně sázet.

LN Když jsme se na základní škole učili o druzích lesa, psali jsme si do sešitů, že nejdřívější je ten smíšený. Cím to, že je to nejednodušší objev?

Jsou to věci, které se všechny vědí, vždycky věděly. Jenom se to mnohde nectí. Pořád se sází smrk. Hodně se ho předpěstovalo ve školkách, je to nejjednodušší.

LN Na tom, že není listnatých sazenic dost, se lesníci shodnou.

Teď není, ale proč je to tak? Nikdy nebyly prioritou.

LN Podle pesimistického odhadu by se letos mělo vykácet až 50 milionů kubiků kalamitního dřeva. Jak by krajina vypadala, kdyby se to stalo?

Nikdo vlastně neví, co se letos stane. Nikdo neví, kolik toho zůstane v lese stát, jaké bude jaro a léto, co lýkožrout udělá. Je fakt, že pesimistický scénář hovoří o 50 milionech, a zároveň je fakt, že Česká republika má zásobu dříví přibližně 650 milionů kubiků. Těch padesát milionů je i tak pořád méně než 10 procent. V některých oblastech to může vypadat nepříznivě, obzvlášť když se tam dělají obrovské holiny. To má samozřejmě negativní dopad na celou krajinu a její dal-

ší vývoj. Zase tam vznikne relativně homogenní les, náchylný na kalamity. Musíme se proto bavit, jestli nenechat část míst bez zásahů, a zajistit, aby to nebylo nebezpečné pro majitele a návštěvníky.

LN Umím si představit, že kdyby se stát rozhodl nechat lesy tak a počkat na přírodu, bude čelit dost širavé veřejné kritice, že nic nedělá.

Může se to stát, ale právě proto se musí zahájit odborná debata

Krajina neposkytuje dost přirozené potravy pro zvěř: na jedné straně je řepková monokultura, na druhé smrková. Zvířata nemají co žrát. Jakmile se objeví listnatý strom, tak ho sežerou.

”

a jasné si říci, co jsou příčiny, co se stalo a jak se s tím chceme vypořádat. Ze strany Lesů ČR jsem bohužel neslyšel žádnou sebereflexi, uznání, že jejich model hospodaření nebyl ideální.

LN Kdyby nebylo klimatické změny, smrková monokultura by nevadila, nebo by se to stejně projeвило?

Smrky měly vždycky problém. Každý rok se tu průměrně třicet procent těžeb realizuje v režimu těch nahodilých. Jen hasíte problém, ať už způsobený kůrovcem, vichřicí nebo sněhem. Smrkové i borové monokultury jsou prostě velmi náchylné na poškození. Podíl nahodilých těžeb je ohromný.

Problémy jsme tedy měly i v minulosti, ale nikdy v takovém rozsahu. V roce 2007 vichřice Kyrill způsobila poškození osmi milionů kubiků dřeva. Historicky byly už i velké kůrovcové kalamity, třeba v roce 1948, to bylo také extrémní sucho. Ale ani tehdy kalamita nedosáhla takové intenzity. Všechny překvapilo, že to teď jde tak rychle a že budeme tak bezmocní. Nastal bod zlomu, kdy události dospějí do meze, od které se všechno zlomí, a už nejsme schopni něco udělat. Ukazuje se, že my jsme za tím bodem.

Miroslav Svoboda

■ Narodil se v červnu 1977, vystudoval lesnickou fakultu na **České zemědělské univerzitě** v Praze.

■ Je profesorem a **vedoucím Katedry ekologie lesa** na své mateřské škole i fakultě.

■ Specializuje se na **zkoumání přirozených horských lesů** v Evropě, roli kalamit v životě lesních porostů a biodiverzitu.

■ Podílel se na aktuální mezinárodní studii, v níž vědci vydali varování, že **budoucí kůrovcové kalamity** zasáhnou větší území a navíc synchronizovaně.

■ Lékem je podle odborníků větší respekt k tomu, jak les „vyrábí“ příroda. To znamená **zvýšit podíl přirozené obnovy** ze semenáčků nebo náletových dřevin, méně plošných holosečí a zakládání lesů z předpěstovaných sazenic, smrky ani nic dalšího nepěstovat monokulturně.

LN Co teď?

Část lesníků z praxe si myslí, že to, co děláme, je hlavně snaha ukázat, že něco děláme, ale smysl to nemá. Že kůrovce nezastavíme, protože se republikou, bude tady ještě několik let a my prostě odepíšeme 50 až 70 milionů kubíků dříví. To ale není konec lesnictví, jen jednoho modelu hospodaření. Další extrémní scénář, o kterém se hodně spekuluje, a předesílám, že pro to nemám důkazy, je, že situace vyústí v privatizaci státních lesů.

LN Vláda i Lesy ČR deklarují, že to se nestane.

Představme si, že se podnik krátkodobě ocitne v citelných ekonomických problémech, protože teď realizuje ohromné těžby, z nichž nemá žádný zisk. Nemá na výplaty, musí si půjčit. Rozpusťte rezervy, zisky poslal státu. Objeví se někdo, kdo předestře privatizaci jako řešení, soukromý investor to zachrání. V některých zemích světa je běžné, že si majitel les oplotí, a nikdo tam nesmí, my máme to štěstí, že se v nich můžeme volně pohybovat, sbírat, co se namane. Neřízená privatizace státních lesů by byla pro českou společnost obrovská ztráta.

LN Teď se docela masivně sází buk a vy jste řekl, že za pár let s ním bude problém taky. Proč?

Netvrdím, že to tak musí být, ale pokud se zase sázejí čisté bukové porosty na velkých plochách, což se údajně v některých lokalitách děje, obecně platí, že jakákoli monokultura neprospívá budoucí odolnosti a stabilitě.

LN Buk je taky dobře hospodářsky využitelný?

Jeho cena je o něco nižší než u smrku, ale na rozdíl od smrku neklesá. Teď je buková pilařská kulatina se smrkem srovnatelná či se dá prodat i lépe. Nehrozí ale, že by všude byly buky. To je dřevina, která se ideálně pěstuje přirozenou obnovou, buk má v raných fázích rád stín, na holinách trpí. V Německu, když se objeví takováto kalamita, s obnovou porostu postupují jinak. Zakládají pouze kostru z cílových dřevin, zbytek nechají na těch pionýrských náletových, snaží se přirodě i pomáhat. Důvod, proč Němci mají 80 procent přirozené obnovy, je i ekonomický. V Česku stojí zalesnění hektaru mezi 60 až 120 tisíci korunami, v Německu je to 15 tisíc euro – víc než jednou tolik. Trend zvyšování nákladů už je i u nás, podívejte, jak se zvýšila cena pracovní síly. Majiteli lesa se začne nevyplácet dělat obnovu sám, když to příroda umí zdarma.

MAGNESIA LITERA 2019

Nejlepší knihy roku
Vyhlášení 7.4.2019 od 20:20
Přímý přenos ČT Art

Autorská čtení nominovaných
v Knihovně Václava Havla
(Ostrovní 13, Praha 1)
ve dnech 13., 20. a 27. března a 2. dubna.

NOMINACE

LITERA ZA PRÓZU

Radka Denemarková: Hodiny z olova (Host)
Pavla Horáková: Teorie podivnosti (Argo)
Jiří Kámen: Elvis ze Záluží (Argo)
Tereza Semotamová: Ve skříní (Argo)
Petr Stančík: Nulorožec (Druhé město)
Michal Šanda: Hemingwayův býk (Paper Jam)

MOLESKINE LITERA ZA POEZII

Petr Borkovec: Herbář k čemusi horšímu (fra)
Kamil Bouška: Inventura (fra)
Ivan Wernisch: Pernambuco (Druhé město)

LITERA ZA KNIHU PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Vendula Borůvková: 1918 aneb Jak jsem dal gól přes celé Československo (Host)
Bára Dočkalová: Tajemství Oblázkové hory (Labyrint)
Vojtěch Matocha: Prašina (Paseka)

LITERA ZA NAUČNOU LITERATURU

Ota Konrád, Rudolf Kučera: Cesty z apokalypsy: Fyzické násilí v pádu a obnově střední Evropy 1914-1922 (Academia/Masarykův ústav/Archiv AV ČR)
Martin C. Putna: Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy (Vyšehrad)
Jan Votýpka a kol.: O parazitech a lidech (Triton)

LITERA ZA NAKLADATELSKÝ ČIN

Pavel Kořínek, Lucie Kořínková (eds.): Punfa: Zapomenutý hrdina českého komiksu (1934-1942) (Akropolis)
Michal Příbáň a kol.: Český literární samizdat: 1949-1989 (Academia/ÚČL AV)
Spisy Bohumila Hrabala 1-7 (Mladá fronta)

LITERA ZA PŘEKLADOVOU KNIHU

Viktor Horváth: Můj tank (Přeložila Simona Kolmanová, Větrné mlýny)
Han Kang: Kde kvete tráva (Přeložila Petra Ben-Ari, Odeon)
Morten A. Strøksnes: Kniha o moři: Umění lovit ve čtyřech ročních obdobích na otevřeném moři z gumového člunu žraloka grónského (Přeložila Jarka Vrbová, Argo)

LITERA ZA PUBLICISTIKU

Jacques Rupnik: Střední Evropa je jako pták s očima vzađu (Novela Bohemica)
Tomáš Sedláček: Druhá derivace touhy (65. pole)
Jakub Szántó: Za oponou války: Zpravodajem nejen na Blízkém východě (Argo)

DILIA LITERA PRO OBJEV ROKU

Anna Címa: Probudím se na Šibuji (Paseka)
Petr Gajdošík: František Vlášil: Život a dílo (Camera obscura)
Štěpán Hobza: Ferrari v džungli (Literární salon)

MAGNESIA BLOG ROKU

Jiří Černý: Načerno (www.nacerno.cz)
Michaela Duffková: Zapisník alkoholicky (www.facebook.com/zapisnikalkoholicky)
Marian Kechlibar: Kechlibar.net (www.kechlibar.net)
Jan Malinda: Zelenobilá vykrádačka (www.zelenobilavykradacka.cz)
Žena filmového kritika (www.facebook.com/kritikova)
Petr Tomšů: Strach.cz (strach.cz)

WWW.MAGNESIA-LITERA.CZ